

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	132
Land:	Burundi
Kilde:	Det svenske Regeringskansliet, Utrikesdepartementet
Titel:	Mänskliga rättigheter i Burundi 2010
Udgivet:	7. juli 2011
Optaget på baggrundsmaterialet:	6. september 2011

Utrikesdepartementet

Denna rapport är en översiktlig sammanställning över hur de mänskliga rättigheterna efterlevs, grundad på den svenska ambassadens bedömningar. Rapporten kan inte ge en fullständig bild. Information bör sökas också från andra källor.

Mänskliga rättigheter i Burundi 2010

ALLMÄNT

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna

Burundi befinner sig i en mycket skör situation efter ett 15 år långt inbördeskrig. Det dröjde tills december 2008 innan det fredsavtal som undertecknades i september 2006 mellan regeringen och den största rebellgruppen *Forces nationales de la libération* (FNL-Palipehutu) kunde träda i kraft. FNL började därmed sin avväpnings- och demobiliseringsprocess i slutet av 2008 och i april 2009 registrerades FNL som ett politiskt parti.

Under 2010 hölls sammanlagt fem val (kommunalval, presidentval, parlamentsval, indirekt val till senaten, samt lokalval på bynivå. Kommunalvalen som hölls i maj 2010 var landets första sedan den väpnade konflikten avslutades. Oppositionen förkastade dock resultatet av kommunalvalet på grund av anklagelser om valfusk, vilket ledde till bojkott av de efterföljande fyra valen. Regeringspartiet CNDD-FDD har efter valen förstärkt sin dominans.

Säkerhetsläget har försämrats under 2010, främst på grund av allmän laglöshet, samt en ökning av våldsamheter före, under och efter valen. Antalet människorättskränkningar beräknas ha ökat under året. Regeringen har i större utsträckning än tidigare kritiserat journalister och civila samhällsaktivister. Medlemmar av oppositionspartier har utsatts för trakasserier, inklusive godtyckliga arresteringar, tortyr och misshandel, samt inskränkningar i yttrande-, mötes- samt rörelsefriheterna. Godtyckliga frihetsberövanden, försvinnanden och tortyr förekommer. Strafffrihet råder i de flesta fall.

Burundi ligger på 166:e plats av de 169 länder som ingår i FN:s utvecklingsprogram (UNDP) rankning baserad på indikatorer för mänsklig

utveckling under 2010. Drygt 90 procent av befolkningen lever i självhushåll på landsbygden. Tillgång till hälsovård och utbildning har förbättrats något.

Våld mot kvinnor och barn är fortsatt utbrett och fortsätter att öka. I april 2010 släpptes den sista gruppen av barn som associerats med beväpnade grupper fri, vilket lett till att Burundi har tagits bort från listan över de länder som har övervakats under mandat av Säkerhetsrådets resolution 1612 (2005). Det finns dock uppgifter om att barn och ungdomar återigen rekryteras till beväpnade grupper, dels på grund av de ökade spänningarna efter valen men också på grund av den svåra socioekonomiska situationen i landet.

Landet antog en ny strafflagstiftning 2009 där bland annat dödsstraffet avskaffades; åldern för straffmyndighet höjdes från 13 till 15 år; straffsatsen för grym, omänsklig och förnedrande behandling av barn höjdes; och där det fastslås att tortyr, folkmord, krigsförbrytelser, samt andra brott mot mänskligheten är straffbara under burundisk lag. Samma lag gör dock gällande att samkönade relationer är i strid med burundisk lag.

En politisk inriktad FN-insats, BINUB (United Nations Integrated Office in Burundi), verkar i landet sedan 2006. Från och med januari 2011 ersätts BINUB av en mindre FN-närvaro, BNUB.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna om mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer

Burundi har ratificerat (godkänt) eller anslutit sig till de centrala konventionerna på området rörande de mänskliga rättigheterna:

- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR). (Dock har landet inte tillträtt de fakultativa protokollen om enskild klagorätt respektive om avskaffande av dödsstraffet.)
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ICESCR).
- Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (CERD).
- Konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW) samt undertecknat dess fakultativa protokoll om enskild klagorätt.
- Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CAT) men ej dess fakultativa protokoll om förebyggande av tortyr.
- Konventionen om barnets rättigheter (CRC). Det fakultativa protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi har undertecknats, och protokollet om barn i väpnad konflikt har ratificerats.

- Flyktingkonventionen samt det tillhörande protokollet från 1967.
- Den afrikanska stadgan om mänskliga och folkens rättigheter
- Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen (ICC).

Burundi ligger efter med rapportering till flertalet av de konventionsbaserade FN-kommittéerna avseende efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna. Landets andra rapport gällande barnkonventionen inkom 2008, det vill säga elva år efter utsatt datum.

Burundi har undertecknat men inte godkännt konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD) och konventionen mot tvångsvis försvinnanden (CED).

FN:s oberoende expert för mänskliga rättigheter i Burundi har haft problem att besöka landet och rapportera om situationen gällande de mänskliga rättigheterna. Algeriern Fatsah Ougouergouz ersatte Akich Okola som den av FN utsedde oberoende experten i juli 2010. En begränsande resolutionsskrivning vad gäller mandathållarens rapporteringsskyldighet infördes i expertens mandat år 2008, vilket i praktiken innebär att denne får rapportera offentligt om läget för de mänskliga rättigheterna i landet först när en oberoende människorättskommission upprättats i Burundi. Ingen kommission är ännu etablerad och FN:s expert har därmed inte fått möjlighet att rapportera öppet om människorättsituationen trots dennes fleråriga översyn av läget. Sannolikt kommer den oberoende experten att rapportera till människorättsrådet först i juni 2011, i enlighet med en särskild överenskommelse med den burundiska regeringen.

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Antalet människorättskränkningar beräknas ha ökat under det gångna året. Efter valen rapporteras om ett ökat antal fängslanden av medlemmar ur oppositionspartier. Sedan kommunalvalen i maj 2010 har BINUB rapporterat om totalt 365 politiskt motiverade arresteringar utförda av säkerhetsstyrkorna eller underrättelsetjänsten. Av dessa beräknas 152 personer ha blivit frisläppta medan 213 fortfarande är fängslade.

BINUB har också noterat en ökning av utomrättsliga avrättningar och/eller politiskt motiverade mord: från 27 fall under hela 2009 till 29 fall under de första elva månaderna 2010. I september 2010 hittades 18 kroppar i Rusizi-floden, varav tre hade blivit halshuggna och två skjutits ihjäl. Fyra av de 18

upphittade personerna bar militäruniform. Anklagelser har riktats mot polisen och regeringen har tillsatt en oberoende kommission för att utreda händelsen. Några av offren har identifierats som FNL-medlemmar, varav ett antal av dessa hade integrerats in i militären och polisen under 2009 men nyligen deserterat. Enligt Human Rights Watch hittades minst tre nya kroppar i oktober 2010, vilka senare identifierades såsom oppositionsmedlemmar som nyligen hade arresterats av polisen i Cibitokeprovinsen.

Frivilliga enskilda människorättsorganisationer har rapporterat att under september och oktober 2010 anföll beväpnade män militära och polisiära poster samt plundrade civila hem nära Kibira-skogen, ett före detta fäste för FNL, samt i Cibitokeprovinsen nära gränsen till Demokratiska Republiken Kongo. Regeringen har avfärdat de skyldiga som ”beväpnade banditer”. Trots detta samlade polis och underrättelsetjänst ihop ett dussintal av oppositionens medlemmar, utan att sedan meddela var dessa hölls fångna.

Inga fall av tortyr rapporterades under 2009, men under de första elva månaderna 2010 rapporterade BINUB om 18 misstänkta fall. Burundi inkorporerade bestämmelser mot tortyr i sin nationella lagstiftning i april 2009, men ingen har hittills dömts i enlighet med denna lag. Misstänkta fall av tortyr och misshandel i samband med valen 2010 har rapporterats av en rad olika källor.

Rapporter om användande av tortyr av den nationella underrättelsetjänsten (SNR) har minskat de senaste åren. Under en tvåveckorsperiod sommaren 2010 dök emellertid nya anklagelser upp som riktades mot SNR. Mellan den 23 juni och 5 juli dokumenterade Amnesty International och andra människorättsorganisationer tolv individuella fall av påstådd tortyr, utförda av underrättelsetjänsten. De som säger sig ha blivit torterade tillhör oppositionspartier, arresterade på anklagelser om hot mot den nationella säkerheten kopplat till en rad granatattacker. De arresterade säger sig under förhören ha blivit sparkade och slagna med batong över hela kroppen (inklusive ansiktet, fötter och könsorgan) för att svara på frågor gällande partistruktur, partikollegor och om planer att destabilisera landet. En del av en fånges öra ska ha blivit avskuret och fången sedan tvingad att äta den. En annan fånge säger sig ha blivit tvingad att dricka sitt eget blod. De fängslade fick inte kommunicera med någon utanför fängelset/häktet eller träffa läkare eller advokat. Även psykisk tortyr ska ha förekommit, såsom dödshot. Chefen för underrättelsetjänsten förnekar att tortyr ska ha ägt rum, och att eventuella skador ska ha tillförskaffats fångarna vid arrestering och senare förhör. Det internationella samfundet lyfte snabbt dessa fall till regeringens medvetande. Efter det har inga nya fall av tortyr rapporterats, men i november hade regeringen ännu inte initierat någon undersökning kring dessa påstådda fall av tortyr.

Inga uppgifter om slaveri förekommer, däremot tvångsarbete.

Burundi har elva fängelser i tio av landets sjutton provinser och fler än hundra arrestlokaler. Det är i dagsläget 9 484 fångar i fängelserna, vilket är en nedgång med 13 procent från 2009 (10 850 personer). Förhållandena i fängelserna och arrestlokalerna är undermåliga, delvis på grund av fortsatt kraftig överbeläggning. Antalet fångar överstiger fängelsernas kapacitet med drygt 200 procent. De intagna är beroende av att få mat från anhöriga, vilket är svårt för dem som är fängslade långt från hemorten. Matransonerna är sparsamma och består endast av majs och bönor. Madrasser, filtar, lampor, grytor och bestick för att kunna laga mat får fångarna ordna efter bästa förmåga.

Av de som sitter fängslade väntar drygt 65 procent på rättegång medan 35 procent har fått ett straff utdömt. Män, kvinnor och barn hålls inte skilda åt förutom i provinsen Ngozi där separat fängelse finns för män och kvinnor. Sexuella övergrepp förekommer. Drygt 79 barn under fem år bor med sina mödrar i fängelse. Fångarna har inte garanterad tillgång till mediciner inklusive bromsmediciner mot aids, trots att varje fängelse har en kvalificerad sköterska och veckomässiga besök av en läkare. Internationella Röda Korskommittén (ICRC) är den huvudsakliga tillhandahållaren av mediciner.

FN-kontoret BINUB samt ICRC har fått tillträde till samtliga typer av arrestlokaler och fängelser.

4. Dödsstraff

I den nya strafflagstiftning som antogs i april 2009 (Lag 1/05) har dödsstraffet tagits bort. Avskaffandet av dödsstraffet gör att Burundis lagstiftning nu överensstämmer med det fakultativa protokollet till konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter om avskaffande av dödsstraffet.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

Lagen kräver en arresteringsorder i de flesta fall. Polisen och militären kan arrestera utan arresteringsorder men måste skicka in en skriftlig rapport till en domare inom 48 timmar. Polisen inkommer inte alltid med en sådan rapport. Enligt uppgift förekommer konsekvent överträdelse mot regeln som fastslår att fångar skall åtalas och ställas inför domstol inom sju dagar efter häktande. En domare har sedan rätten att släppa en fånge eller behålla personen i häkte, initialt i sju dagar, med möjlighet att förlänga perioden ytterligare sju dagar för att förbereda åtal. Domare sägs emellertid ofta ignorera denna regel och det

rapporteras att personer som misstänks för att ha begått brott kvarhålls i 10 dagar eller längre.

Antalet godtyckliga frihetsberövanden har ökat under det gångna året. Det händer även att personer misstänkta för smärre brott gripits och kvarhållits i illegala lokaler bortom de beslutade tidsgränserna. Myndigheternas förklaring är brist på personal och transportmöjligheter till officiella förvarslokaler. Ofrivilliga försvinnanden förekommer fortfarande.

Konstitutionen möjliggör för rörelsefrihet i landet, resor utomlands, emigration, samt repatriering, men regeringen har i vissa fall obstruerat dessa rättigheter i praktiken. Det förekommer nattetid begränsad rörelsefrihet in och ut ur huvudstaden Bujumbura samt andra större städer. Enskilda medborgares rörelsefrihet har i viss mån begränsats av vägspärrar upprättade av regeringen, samt hot om övergrepp av kriminella gäng. Inga uppgifter om reserestriktioner för enskilda personer förekom under året. Ett flertal personer (huvudsakligen oppositionspolitiker) har under året gått i självpåtagen exil.

6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

Rättsväsendets beroendeställning i förhållande till regeringen fortsätter att vara ett problem. BINUB rapporterar att rekrytering av domare och åklagare saknar insyn. Det pågår dock försök att etablera ett professionellt träningscentra för rättsväsendet. Uppgifter förekommer om att domare på lokal nivå förflyttats eller bytts ut. Domare på alla nivåer utses av regeringen.

Domstolarna är i regel överbelastade och underfinansierade. Regeringen har utlovat kraftigt höjda löner men det är oklart hur reformen ska finansieras. Även poliser har låga löner. Under året har den nationella armén brottats med en del internt missnöje kopplat till boende- och lönesituationen. Enligt BINUB:s rapportering arresterades en rad officerare och soldater kring årsskiftet 2009/2010 anklagade för att ha uppmanat till myteri. Majoriteten av poliskåren består av före detta soldater som inte fått tillräcklig utbildning för sina nya uppgifter. Säkerhetspolisen lyder direkt under presidenten. Militärdomstolar finns. Lynchningar förekommer och kan vara ett uttryck för att tilltron till rättsväsendet vacklar och ibland som ett sätt att ta över åtråvärd mark. Det finns ingen burundisk lag som anger att domstolsväsendet ska betala för misstänkta försvarsadvokater – detta i motsats till vad som föreskrivs i konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter. Säkerhetspolisen kan avlyssna telefonsamtal utan domstolsbeslut eller misstanke om brott. Säkerhetspolisen har även egna arrestlokaler där gripna förhörs.

Landet har få oberoende institutioner som kan säkerställa ansvarsutkrävande, och det relativt svaga rättsväsendet och parlamentet utgör en utmaning för skydd av de mänskliga rättigheterna.

Majoriteten av befolkningen vänder sig till de traditionella rättsstrukturerna, ubashingantahe. Det formella rättsväsendet kräver ofta att ärenden behandlas via ubashingantahe först. Dessa ”domstolar” tenderar att föreslå lösningar som är diskriminerande eller till och med skadliga för kvinnor och flickor. En man misstänkt för våldtäkt kan exempelvis föreslås betala några öl till flickans/kvinnans far som ”straff” eller att gifta sig med offret.

Barn är straffbara från 15 års ålder efter antagandet av den nya strafflagstiftningen från 2009. Den nya lagen möjliggör också hårdare straff för brott mot barn, kortare straff för brott begångna av barn och en form av samhällstjänst som alternativ till fängelse. Barn mellan 15 och 18 år som dömts för grova brott får fängelse, men enligt nya lagstiftningen kan de endast dömas till en fjärdedel av straffet som en vuxen får för samma brott. Brotts som kräver livstidsstraff för vuxna är straffbart med upp till 10 års fängelse för barn. Särskilda institutioner för straffade barn och ungdomar saknas än så länge.

Endast ett av landets elva fängelser har särskilda lokaler för barn dygnet runt. Enligt den nationella människorättsorganisationen Association for the Protection of Human Rights and Detained persons (APRODH) beräknades 548 barn sitta i fängelse 2009, merparten utan att ha fått något straff utdömt. Åtskilliga fler bedöms sitta häktade i olika former av arrestlokaler. Merparten barn i förvar är föräldralösa och har kastats ut från de hushåll där de arbetat. Motivet är oftast misstanke om stöld men i många fall ligger snarare en ovilja att betala lön bakom. Totalt beräknades antalet föräldralösa barn uppgå till 600 000 år 2009.

Inrättandet av en nationell kommission för mänskliga rättigheter och ett ombudsmannaämbete planeras fortfarande. Det sistnämnda omnämns i såväl fredsöverenskommelsen i Arusha som i konstitutionen. I november 2009 antog senaten en lag som etablerade ombudsmannaämbetet, med mandat att ta emot klagomål, undersöka människorättsövergrepp och annan kränkande behandling utförd av tjänstemän, samt rätten att lämna rekommendationer. Parlamentet söker enligt uppgift för tillfället lämpliga kandidater. Beträffande den nationella kommissionen för mänskliga rättigheter lades ett lagförslag fram för parlamentet under 2010, efter det att regeringen försökt få bort skrivningar som låter kommissionen utreda övergrepp. Lagen skulle ha gått upp för omröstning innan årets slut, men i november 2010 hade ännu inget hänt.

7. Straffrihet

Åtals- och strafffrihet är fortsatt allmänt utbredda. Armén kunde under inbördeskriget begå brott mot människorättsregelverket och den humanitära rätten utan påföljd. Ofta förefaller fallen avskrivas eller enklare disciplinpåföljd såsom en månads löneavdrag utdömas. Mutor för att köpa sig fri förekommer.

Särskilt allvarliga brott, såsom folkmord och brott mot mänskligheten, kan i framtiden komma att hanteras dels av en särskild tribunal i Burundi, dels av en sannings- och försoningskommission. Förslagen kommer från överenskommelsen i Arusha år 2000 och den internationella undersökningskommission som på FN:s säkerhetsråds uppdrag utredde frågan. Åtgärderna skulle egentligen ha införts redan före valen 2005. En styrkommitté tillsattes bestående av representanter för såväl regering, civila samhället samt FN-kontoret BINUB. Nationella konsultationer gällande etablerandet av mekanismer för övergångsrättvisa avslutades i december 2009.

Några av de utestående frågorna är om de personer som ställs inför kommissionen ska åtalas och straffas eller endast berätta sanningen och därefter be om förlåtelse, om en särskild tribunal verkligen behövs eller om det ordinarie inhemska domstolsväsendet kan ta sig an de allvarliga brotten. Enligt kommissionens utredning vill närmare 80 procent av burundierna ha både en särskild tribunal samt en sannings- och försoningskommission.

8. Yttrande-, tryck-, mötes-, förenings- och religionsfrihet m.m.

Oberoende medier finns, framförallt i form av radiostationer. Den enda TV-kanalen kontrolleras av regeringen, likaså den enda dagstidningen. Det finns upp emot åtta privata tidningar men de publicerar inte dagligen, har en begränsad upptagningskrets, samt begränsas av finansiella och infrastrukturella problem. Ett dussintal privata Internet och fax-baserade nyhetskällor kompletterar det traditionella medielandskapet.

Medias granskande roll försvåras främst av bristande kapacitet. Burundi saknar journalistutbildning på högskolenivå och journalister har sällan ämneskunskaper. Presslagstiftningen från 1997 förbjuder spridning av "information som uppmuntrar civil olydnad eller fungerar som propaganda för fienden till burundiska nationen i krigstid". Medielagen från 2003 har hårda straff upp emot fem års fängelse för spridandet av information som förolämpar presidenten eller innebär förtal gentemot andra individer. En ny medielagstiftning har diskuterats men fortfarande inte antagits. Under 2010 rapporteras det av bland annat Human Rights Watch att regeringen i större utsträckning än de två tidigare åren börjat angripa journalister och civila samhällsaktivister. Journalister, oppositionspolitiker och civila samhällsorganisationer har under året fått utstå skarpa restriktioner i yttrande- och mötesfriheten. Tolv civilsamhällsorganisationer skrev ett memorandum till

regeringen i slutet av augusti där man citerade en rad händelser som underminerat relationen mellan regeringen och dess kritiker. Dessa händelser inkluderade arrestering av journalister och civila samhällsaktivister 2006, aktioner under 2009 gentemot paraplyorganisationen FORSC (Forum for the strengthening of civil society), utvisningen av en forskare från Human Rights Watch 2010, samt arresteringarna av regeringskritiker 2010.

Den 17 juli 2010 arresterades ledaren för nyhetsbyrån Net Press, Jean-Claude Kavumbagu, på anklagelser om förräderi efter att ha publicerat en artikel där han ifrågasatte kapaciteten hos Burundis säkerhetsstyrkor att klara av en eventuell terroristattack. Vid rapportens skrivande är Kavumbagu kvar i häktet. Den 27 september arresterades talesmannen för det politiska partiet MSD, Francois Nyamoya, efter att ha uttalat sig gällande medlemmar ur den nationella polisen samt underrättelsetjänstens delaktighet i övergrepp mot de mänskliga rättigheterna. Tidigare i september hade Nyamoya på radio kritiserat polisen och SNR för övergrepp mot de mänskliga rättigheterna och sade att presidenten borde avskeda SNR-direktören och vice verkställande polischefen.

Det ökade antalet mord med politiska förtecken i september fick stort utrymme i burundisk massmedia. Som svar på detta höll chefen för den nationella polisen en presskonferens där han varnade journalister för att "blanda sig i" frågor som rör landets säkerhet. Flertalet journalister samt andra anställda på den oberoende radiostationen RPA (Radio Publique Africaine) har mottagit dödshot och utsatts för trakasserier av de rättsliga myndigheterna. RPA beskrivs av regeringen som partisk gentemot oppositionen och länkad till det politiska partiet MSD. I oktober hotade polisens talesman under en presskonferens att arresterera organisationen APRODH:s president efter att han fördömt utomrättsliga avrättningar av FNL-medlemmar och sa att han hade bevis för att polisen var involverad. Utrikesminister Nsanze sa i ett tal i FN:s säkerhetsråd i december 2010 att civila samhället borde stötta regeringen och inte ägna sig åt opatriotiskt beteende. I en intervju underströk inrikesministern behovet att hålla vissa grupper "i schack", samtidigt som civila samhället ses som en partner och uppskattas av regeringen.

Den 18 maj 2010 drogs arbetstillståndet för Human Rights Watch-forskaren Neela Ghoshal tillbaka, efter publicerandet av en rapport ("We'll tie you up and shoot you' – lack of accountability for political violence in Burundi") där bristen på ansvarsutkrävande för politiskt våld i Burundi granskades. Även om utrikesministern inte förnekade rapportens innehåll menade han att den var partisk och att Ghoshal visade på "attityder som är skadliga för regeringen och dess institutioner". Sedan 2008 har regeringen också försökt minimera rapporteringsmöjligheterna för den av FN utsedde oberoende människorättsexperten i Burundi, samt förhindra diskussioner i FN:s råd för

mänskliga rättigheter i Genève kring Burundis situation gällande de mänskliga rättigheterna.

Demonstrationer är tillåtna men förekommer sällan. Strejker är tillåtna, under strikta regler. Fackliga organisationer finns men är något begränsade i sin verksamhet.

Konstitutionen är sekulär. Två tredjedelar av befolkningen är katolsk medan andelen protestanter och muslimer växt något under de senaste åren. Traditionell tro förekommer fortfarande. Enligt amerikanska utrikesdepartementets rapportering kring religionsfrihet i Burundi 2010 har det under året inte förekommit några rapporter om missförhållanden eller diskriminering på grund av religiös tillhörighet, trosuppfattning, eller praxis.

9. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Formellt råder politisk pluralism. Oppositionspartier finns men har på grund av splittring och bristande tidigare erfarenhet begränsade möjligheter att verka. Möjligheterna försvåras ytterligare av tendensen att se avvikande åsikter som en fientlig attack snarare än som konstruktiv kritik och vilja till dialog. Tecken finns på att regeringspartiet söker kontrollera statsapparaten, särskilt rättsväsende och säkerhetstjänst, bland annat genom utnämningar. Debatter och förhandlingar i parlamentet är sällsynta.

I regeringen och i nationalförsamlingen har tutsier en kvot om 40 procent och hutuer 60 procent, i senaten är fördelningen 50-50. Minoritetsgruppen batwa har tre särskilt utsedda representanter i nationalförsamlingen och i senaten. På borgmästarnivå får varken hutuer eller tutsier inneha fler än 67 procent av ämbetena. Inom säkerhetstjänsten finns ingen kvotering. Polis och militär består numera av båda grupperna, men majoriteten av de högre officerarna är tutsier. Minst 30 procent av ledamöterna i såväl regering som parlamentets båda kamrar ska vara kvinnor. Kvinnor representerar nu 32 procent av medlemmarna i den nationella församlingen. I senaten utgör kvinnor 46 procent av medlemmarna. Enligt siffror från BINUB valdes totalt 706 kvinnor, vilket representerar 34 procent av alla folkvalda.

Regeringspartiet CNDD-FDD dominerar politiken i landet samtidigt som oppositionen försvagats avsevärt. Human Rights Watch rapporterar att regeringen har begränsat oppositionsledares rörelsefrihet, strax efter det att oppositionen initierade sin bojkott av valen i juni. FN-kontoret BINUB:s observatörer dokumenterade 280 valrelaterade arresteringar mellan 24 maj och 7 september 2010. En del arresteringar var kopplade till påstådda delaktigheter i granatattacker eller innehav av vapen, men i flera fall saknas bevis. De som har fängslats under denna period har i första hand tillhört den politiska

oppositionen. BINUB noterar att åtminstone 62 av 242 dokumenterade arresteringar mellan maj och juli kan anses vara politiskt motiverade. Mellan augusti och november 2010 arresterades ett dussintal oppositionsmedlemmar (inklusive en rad kommun- och provinspolitiker) av säkerhetsstyrkorna och anklagades för ”deltagande i beväpnade grupper”.

Den 26 juni 2010 arresterades fem medlemmar av partiet MSD, samt en chaufför. Anklagelserna rubricerades såsom ”hot mot landets säkerhet”, baserat på att de anklagade ska ha distribuerat pamfletter där man åberopade valbojkott. De flesta av de arresterade släpptes inom ett par dagar men partiets finansiella administratör och chauffören befann sig fortfarande i fängelse i november tillsammans med två andra MSD-medlemmar, enligt rapportering från människorättsorganisationer.

Valen som hölls i maj 2010 var landets första sedan den väpnade konflikten avslutades år 2009. 24 politiska partier deltog i kommunalvalen. EU:s valobservatörsmission fastslog att valperioden överlag var lugn, men samtidigt rapporterar Human Rights Watch om ett ökat antal fall av våldsamheter under perioden som ledde fram till de första valen. Fem mord som tycks vara politiskt motiverade skedde två veckor före kommunalvalet.

En grupp av tolv oppositionspartier, inklusive FNL, Sahwanya-FRODEBU, CNDD, MSD and UPD, förkastade resultatet av kommunalvalet på grund av anklagelser om valfusk. Nationella och internationella observatörer ansåg dock att de problem som hade rapporterats under valet inte var signifikanta nog för att ifrågasätta trovärdigheten av resultatet. Oppositionen kritiserade också brist på insyn i valkommissionens arbete. Valkommissionen lyckades inte offentliggöra röstningsprotokollen från vallokalerna och oppositionen menade att vissa röstningsprotokoll hade förfalskats och att en del av deras utsedda observatörer hade ersatts, olovligen, av CNDD-FDD medlemmar.

1 juni 2010 drog de huvudsakliga oppositionspartierna ur sina kandidater från presidentvalet. Den 7 juni bildade de tolv partierna en koalition under namnet Alliance Démocratique pour le Changement-Ikibiri (ADC-Ikibiri), som sedermera uppmuntrade sina valda rådsmedlemmar att inte ta upp sina platser i de kommunala församlingarna.

Presidentval hölls 28 juni, trots bojkotten av ADC-Ikibiri, vilket följdes av parlamentsval den 23 juli. Bojkotten fortsatte trots ihärdiga försök från det internationella samfundet och den oberoende nationella valkommissionen att partierna skulle delta. Den 28 juli fortsatte den nationella valkommissionen med de indirekta valen till senaten som dock endast såg deltagare från CNDD-FDD och oppositionspartiet UPRONA. CNDD-FDD vann 32 av 34 platser. Valprocessen slutfördes genom val på bynivå.

Den 1 augusti organiserade ett flertal före detta, samt nyligen uteslutna, medlemmar av FNL ett extrainsatt möte för att ersätta det verkställande partiorganet, inklusive dess president Rwasa, med motiveringen att han försummat sin position efter att ha flytt från sitt hem i juni och sedan dess hållit sig gömd. BINUB rapporterar att inrikesministern gav sitt stöd till resultatet av mötet, trots protester från flertalet FNL-ledare att mötet inte hade skett i enlighet med partiets interna regler.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

10. Rätten till arbete och relaterade frågor

Tillgången till lönearbete är fortsatt mycket begränsad. Löner är i regel mycket låga. Drygt 90 procent av befolkningen lever i självhushåll på landsbygden. Arbetslösheten hos den ekonomiskt aktiva befolkningen beräknas till omkring 35 procent på nationell nivå. Uppgifter om tvångsarbete förekommer, till exempel i form av barn och ungdomar som tvingas arbeta på plantager eller små gårdar i södra Burundi, eller delta i den informella gatuhandeln. Ett ökat antal fall av människohandel har rapporterats, där Burundi utgör ett ursprungsland.

Formell diskriminering i arbetslivet förekommer inte, men i praktiken är vissa grupper fortsatt underrepresenterade inom delar av statsförvaltningen. Den faktiska diskrimineringen beror till stor del av tidigare bristande tillgång till högre utbildning. Fackföreningar tillåts numera verka fritt i teorin, men trots att grundläggande fackliga rättigheter erkänns i konstitutionen och i arbetsrätten förekommer många begränsningar. Alla fackföreningar måste ha minst 50 medlemmar, och alla fackliga representanter måste ha arbetat i branschen i minst ett år. Trots att rätten till kollektiva förhandlingar garanteras i arbetslagen är förhandlingar om löner inte möjligt inom den offentliga sektorn där regeringen bestämmer löner. Även om konstitutionen erkänner strejkrätten, kan arbetstagare bara gå ut i strejk när och om regeringen medger att alla andra medel för tvistelösning är uttömda. Detta ger i praktiken regeringen vetorätt gällande alla strejker. Enligt International Trade Union Confederations årliga undersökning om arbetares rättigheter är sympatistrejker förbjudna i den offentliga sektorn och regeringen kan beordra in strejkande arbetare.

Burundi har ratificerat Internationella arbetsorganisationens (ILO) åtta centrala konventioner om mänskliga rättigheter men ligger efter i såväl rapportering som genomförande. Flera fall av misstänkta brott mot konventionerna har tagits upp av ILO:s olika kommittéer.

11. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

I hela landet finns endast 220 läkare; det går därmed 35 000 burundier på varje läkare, enligt siffror från Världshälsoorganisationen. Hälso- och sjukvård erbjuds främst i huvudstaden Bujumbura medan vissa provinser har fläckvis täckning. Resurserna är ytterst begränsade för behandling av människor som är psykiskt påverkade av inbördeskriget.

Hälsosektorn står för knappt tre procent av statens totala budgetutgifter. Merparten går till löner och endast en begränsad del till investeringar. En utbyggd och förbättrad hälsovård förefaller inte vara politiskt prioriterad. Kapaciteten att planera och erbjuda hälsovård är ytterst svag. Det är inte ovanligt att vårdcentraler saknar mediciner i månader.

Siffror från 2007 fastslår att omkring 110 000 personer eller drygt två procent av befolkningen är hiv-positiv. Av dessa är 27 000 barn. Till de mest drabbade hör regerings- och gerillasoldater, tullpersonal, polis, prostituerade, ungdomar som lämnat skolan, internflyktingar och flyktingar. Enligt siffror gällande Burundis framgång med FN:s millenniemål har endast 23 procent av de drabbade tillgång till bromsmediciner.

12. Rätten till utbildning

Utbildningssektorn står för drygt sju procent av bruttonationalprodukten. Merparten går till löner. Grundskolan blev avgiftsfri år 2006 vilket ledde till att antalet skolbarn fördubblades – utan att fler lärare fanns att tillgå. Skoluniformer och material måste dock fortfarande betalas av föräldrarna.

Det växande antalet skolbarn har tvingat fram skoldagar i två skift. Antalet lärartimmar per klass har därmed minskat och ligger bara på drygt hälften av de timmar som lagts fast i de nationella riktlinjerna som lägsta acceptabla nivå. Det går ungefär 52 elever på varje lärare på primär skolenivå. Lärarutbildningen lider också av allvarliga svagheter även om 87 procent av lärarna på primär skolenivå beräknas ha utbildning.

I princip alla burundiska barn börjar skolan men antalet som hoppar av primärskolan i förtid är hög, omkring 46 procent. Medelvärde för antal år i skolan är 2,7 år. Siffror från 2007 (den senaste mätningen) gör gällande att 88,6 procent av flickorna och 90,7 procent av pojkarna börjar primärskola. Dock är det bara 57 procent av flickorna och drygt 51 procent av pojkarna som slutför primärskolan. Läs- och skrivkunnigheten hos män och kvinnor är ungefär lika hög, omkring 75-76 procent, enligt siffror gällande millenniemålen. Statistik från UNDP konstaterar att endast omkring fem procent av flickorna och nio

procent av pojkarna har gymnasieutbildning. Totalt börjar endast omkring 2,5 procent av befolkningen på högskola eller universitet. De flesta batwabarnen går ännu inte i skolan, delvis för att föräldrarna inte har råd med skolmateriel, delvis för att de möts av utbredda fördomar.

13. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Burundi befinner sig på plats 166 av de 169 länder som ingår i UNDP:s ranking baserad på indikatorer för mänsklig utveckling. Medellivslängden uppgår till 51,4 år. Knappt 17 procent av alla barn som föds dör före fem års ålder. Den årliga befolkningstillväxten ligger på 3,6 procent per år. Endast 0,8 procent av befolkningen har tillgång till Internet och sex procent till telefon (fast och mobil). Cirka 82 procent av befolkningen befinner sig under fattigdomsnivån på 1,25 US dollar per dag. Bruttonationalprodukten per invånare låg år 2008 på 144 US dollar.

Den främsta orsaken till fattigdomen är landets väpnade konflikter. Andra orsaker rör bristande tillgång till mark, mycket låg industrialisering, självhushåll, bristande tillgång till utbildning och hälsovård, samt kvinnors av tradition underordnade ställning. Det låga kaffepriset på världsmarknaden spär på fattigdomen då merparten av exportintäkterna kommer från kaffe. Bönder har svårt att få tillgång till marknader där deras grödor kan säljas, till stor del orsakat av brist på transportmöjligheter.

OLIKA GRUPPERS ÅTNJUTANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

14. Kvinnors rättigheter

Den nya konstitutionen som trädde i kraft 2005 förbjuder diskriminering på grund av kön. Men i praktiken är kvinnor i Burundi fortsatt politiskt och socialt underordnade till stor del på grund av traditioner. Visst utrymme att förbättra sin ekonomiska ställning finns bland annat genom mikrokrediter. 2009 års reviderade strafflagstiftning tydliggör våldtäkt som brott och skärper straffet för graverande omständigheter, såsom våldtäkt av minderåriga eller hiv-positiva våldtäktsmän. Våldtäkt inom äktenskapet definieras också, men straffet här är endast böter eller upp till åtta dagars fängelse. Överlag följs inte lagen systematiskt. Trots konstitutionellt skydd fortsätter kvinnor att möta rättslig, ekonomisk och samhällelig diskriminering och har ofta svårt att driva igenom rätten till krediter och giftorättslagen.

Att kvinnor i genomsnitt får 4,6 barn är ett tecken på bristande tillgång till sexuella och reproduktiva rättigheter. FN:s barnrättsfond Unicef rapporterar

att endast nio procent av de gifta kvinnorna nyttjar preventivmedel. Den låga siffran kan delvis förklaras av bristande kunskap. Aborter är inte tillåtna om det inte handlar om att skydda en kvinnas liv eller av hänsyn till den fysiska hälsan. Drygt 1 100 mödrar dör per 100 000 födselar.

Våldtäkter genomförda av militärer har minskat men totalt ökar antalet anmälda våldtäkter. Enligt FN:s generalsekreterares rapport om Burundi så fortsätter sexuellt- och könsrelaterat våld att vara en stor utmaning. Mellan januari och oktober 2010 rapporterade Ministeriet för nationell solidaritet, mänskliga rättigheter och gender 1 727 våldtäktsfall. Sedan 2008 rapporteras en ökning i gruppvåldtäkter. Enligt FN:s oberoende expert för mänskliga rättigheter i Burundi når de flesta fall inte domstolen eftersom de anklagade (i den mån brotten anmäls) släpps under förhandlingar/utredning, eller flyr från häktet. Merparten utsatta flickor är under 18 år, delvis på grund av vanföreställningen att oskulder kan bota aids. Kirundi, det lokala språket, saknar ord för våldtäkt. Möjligheten att få vård och stöd är begränsad. Hustrumisshandel är utbredd och anmäls sällan av kvinnorna, delvis på grund av nedlåtande bemötande hos polisen. Barn- och tvångsäktenskap förekommer medan uppgifter saknas om könsstympning.

Enligt senaste rapporten om människohandel från amerikanska utrikesdepartementet har ett ökat antal fall av människohandel rapporterats där Burundi utgör ett ursprungsland. Regeringen har under det senaste året gjort tydliga framsteg i kampen mot människohandel, särskilt när det gäller att identifiera offer, undersöka potentiella människohandelsbrott, samt att öka allmänhetens medvetenhet.

15. Barnets rättigheter

Genom burundiska statens medlemskap i ICGLR – International Conference of the Great Lakes Region – har man antagit Protokoll för förebyggande och förtryck av sexuellt våld mot kvinnor och barn. Detta protokoll måste dock inkorporeras i Burundis nationella lagstiftning, skriver FN:s barnrättskommitté i sina avslutande kommentarer.

Enligt BINUB avslutades återintegrerandet av 626 barn som tidigare varit associerade med beväpnade grupper den 31 juli 2010. FN har också bekräftat att FNL har upphört att rekrytera barn och sedan juni förekommer inga nya rapporterade fall av rekrytering eller användning av barn i gruppen.

Sexuellt våld mot barn fortsätter vara ett problem. Dock rapporteras det om färre fall av våldtäkter begångna av medlemmar ur säkerhetsstyrkorna sedan juli 2009. Enligt FN:s Generalsekreterares rapport anmäldes det från januari till november 2009 fyra fall av våldtäkt som begåtts av medlemmar av den

nationella polisen, sju fall begångna av den nationella armén och fyra av FNL medlemmar. Detta är en markant minskning jämfört med 42 fall tillskrivna dessa aktörer under 2008.

I Burundis nya strafflagstiftning från 2009 fastslås det att man är straffmyndig från 15 års ålder, en höjning från tidigare 13 år. Den nya strafflagen har också ökat straffsatsen för grym, omänsklig och förnedrande behandling av barn. Det nyetablerade Ministeriet för nationell solidaritet, mänskliga rättigheter och gender innefattar ett Direktorat för skydd av barns rättigheter. Ministeriet är ansvarigt för att utveckla och implementera en ny nationell policy för skydd av barn. Burundi har redan antagit en nationell handlingsplan för eliminerandet av den värsta sortens barnarbete (2010-2015), men barnarbete är fortfarande vanligt förekommande och implementeringen av handlingsplanen är fortfarande bristfällig. Vidare har landet även tagit fram en nationell handlingsplan gällande ungdomsbrottslighet (2009-2010).

Enligt FN:s barnrättskommitté förekommer diskriminering fortfarande gentemot flickors tillgång till skolgång, flickors arvsrätt, barn födda utom äktenskap, albinobarn och barn som tillhör batwaminoriteten. Cirka 600 000 barn beräknas vara föräldralösa, merparten på grund av den väpnade konflikten och på grund av hiv/aids.

16. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Konstitutionen och regeringen bygger på så kallad "consociationalism" eller maktdelning genom majoritetsstyre med kraftigt minoritetsskydd till stor del inspirerat av den sydafrikanska modellen. Förhoppningen är att årtionden av utanförskap bland hutuer och rädsla för våld bland tutsier ska kunna överbryggas. Det är emellertid en stor utmaning att häva tidigare faktisk diskriminering vad gäller exempelvis tillgång till högre tjänster, till stor del orsakad av bristande tillträde till utbildning.

I landets konstitution står det specificerat att integration av landets etniska, kulturella och religiösa minoritetsgrupper är en förutsättning för goda styrelseformer och nationell säkerhet. I konstitutionen föreskrivs även en proportionell etnisk representation i offentliga företag, nationalförsamlingen och senaten (se även under politiska rättigheter). Enligt Minority Rights Group International har situationen för minoritetsgruppen batwa marginellt förbättrats genom garanterade tre platser i nationalförsamlingen och i senaten, samt en representant i den nationella kommissionen för mark och andra tillgångar. Trots ett sådant erkännande är fördomarna gentemot batwa mycket utbredda, vilket också lett till ett svagt politiskt och offentligt deltagande. Cirka 95 procent av minoritetsgruppen batwa uppger sig sakna tillräcklig tillgång till

kläder, mat, skolgång för sina barn och skälig bostad. Barna- och mödradödligheten är mycket hög och barn registreras sällan vid födseln. Hälften har ingen sysselsättning överhuvudtaget och batwa är av tradition inte jordägare.

Diskriminering av albinos är utbredd i Burundi. Minst tolv personer med albinism dödades under 2009 enligt en rapport från Röda Korset. Det förekommer fortfarande fall där albinos dödas och deras kroppsdelar används för häxkraft.

17. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Artikel 567 i den nya strafflagstiftningen från 2009 kriminaliserar samkönade relationer, vilket riskerar att leda till förföljelse av Burundis homosexuella, bisexuella och transsexuella (hbt) personer. En organisation som arbetar med dessa frågor bildades 2007. Organisationen som först kallade sig för "Association for the Respect and Rights of Homosexuals" uppmuntrades informellt av inrikesministeriet att byta namn till "Humure" (det kirundiska namnet för "do not be afraid") för att kunna registreras, vilket skedde i september 2009.

18. Flyktingars rättigheter

Enligt statistik från UNDP 2008 rapporterades drygt 280 000 burundier leva på flykt utanför landet, varav en majoritet i Tanzania. Samtidigt rapporteras samma år ungefär 100 000 internflyktingar i Burundi. Enligt uppgifter från FN:s flyktingkommissariat UNHCR 2009 repatrierades omkring 32 000 burundiska flyktingar under året, huvudsakligen från Tanzania, och repatrieringen har fortsatt sedan dess. Antalet burundiska flyktingar som lever i Demokratiska Republiken Kongo beräknas uppgå till 15 670 personer. En repatrieringsprocess påbörjades under oktober månad 2010 och totalt 5 000 flyktingar beräknas återvända under 2010.

Tanzanias regering planerar att stänga alla läger med burundiska flyktingar. De flesta har bott där sedan 1972. Sedan 2002 har mer än 500 000 burundier återvänt från Tanzania. Intresset att återföra flyktingarna till hemlandet förefaller vara större i Tanzania än i Burundi. Olösta frågor rörande äganderätt och tillgång till land är fortfarande stora hinder för återvändande, samt uppbyggnaden av ett väl fungerande mottagarsystem. Bristande tillgång på skolor och hälsovård spelar också en central roll. Under 2008 antogs en asyltagstiftning, som tillsammans med etablerandet av en konsultativ kommission för utlänningar och flyktingar, samt en överklagandenämnd, har förbättrat hanteringen av flyktingfrågor i landet.

19. Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Konstitutionen föreskriver likabehandling av individer med fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar. Den långa väpnade konflikten har bidragit till ett ökat antal personer med funktionsnedsättning. Fattigdom snarare än fördomar försvårar deras situation. Människor med funktionsnedsättning göms inte undan, men har svårt att göra sig gällande på den ytterst begränsade arbetsmarknaden. Staten tillämpar inte positiv särbehandling. Endast ett sjukhus för psykiskt sjuka vuxna finns, som kan ta emot 70-80 patienter.

Flera organisationer arbetar för rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Grupperna av enklare slag finns men inriktningen ligger snarare på omvårdnad än självständighet. Tillgången till hjälpmedel är ytterst begränsad.

ÖVRIGT

20. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

Oberoende människorättsorganisationer tillåts i regel att verka i landet, men har under året fått utstå trakasserier och hot. Till de mest aktiva hör la Ligue burundaise des droits de l'homme (Ligue Iteka) som arbetar med bland annat rättegångar och advokatstöd och l'Association pour la protection des droits humains et des personnes détenues (APRODH). Av de internationella organisationerna är särskilt Human Rights Watch aktivt.

Dialog mellan regering och det civila samhällets organisationer förekommer men är i regel spänd på grund av ömsesidig misstänksamhet.

21. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

Det integrerade FN-kontoret, United Nations Integrated Office in Burundi (BINUB), etablerades 1 januari 2007. Den 1 januari 2011 ersätts det av ett nytt FN-kontor i Burundi (BNUB) med mandat att stödja regeringen i att stärka oberoendet, kapacitet och de rättsliga ramarna hos viktiga nationella institutioner (i synnerhet inom rättsväsendet och parlamentet), att främja dialog mellan nationella aktörer, bekämpa straffrihet, samt att värna om de mänskliga rättigheterna.

FN-kontoret BINUB, FN:s kontor för mänskliga rättigheter (OHCHR) och FN-systemets fonder och program (UNFPA, UNDP, Unicef med flera) arbetar med respekten för och tillgodoseendet av de mänskliga fri- och

rättigheterna genom såväl observation, utbildning av tjänstemän i stat och kommun såväl som direkta biståndsinsatser. Enligt rapporter kan även Internationella Rödakorskommittén (ICRC) verka fritt i landet.

Sverige har ett begränsat samarbete med Burundi som hittills inkluderat stöd till demokratisk samhällsstyrning (tillgång till rättvisa) samt stöd inom sektorn fred och säkerhet. Sveriges strategi för utvecklingssamarbetet med Burundi täcker perioden 2009-2012. Sverige stödjer enskilda organisationer som arbetar för tillgång till utbildning, rättssäkerhet, yttrandefrihet och försoning. Därutöver tillkommer det omfattande svenska stödet till FN:s fredsbyggandefond (som finansierar ett antal nyckelprogram i Burundi) samt humanitärt stöd.